

ZBIRKA UMJETNIČKI INVENTAR PALAČE HAZU – STANJE ISTRAŽIVANJA PODRIJETLA PREDMETA PRIMLJENIH U AKADEMIJU OD KOMZA-E

DR. SC. IVAN FERENČAK

Strossmayerova galerija starih
majstora HAZU

ivanferencak5@gmail.com

Zbirka Umjetnički inventar palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) samostalna je muzejska zbirka koja obuhvaća više stotina raznovrsnih (uporabnih) predmeta umjetničkog obrta, odnosno kulturno-povijesne vrijednosti. Odlukom Uprave Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u prosincu 2023. godine dodijeljena je na upravljanje Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU.¹

Kao muzejska zbirka registrirana je 2012. godine,² no začetci njezina nastanka sežu do samih početaka Akademije sredinom 19. stoljeća. Među predmetima koji su u Akademiju dospjeli već u to rano vrijeme, a danas su dio zbirke, izdvajaju se predsjednički stolac i dvanaest stolaca za svečane sjednice koje je 1864. godine darovalo Društvo domoljubnih gospođa iz Karlovca.³ U sljedećem stoljeću i pol predmeti koji su uključeni u zbirku pristizali su iz različitih izvora i na razne načine. Ranih pedesetih godina 20. stoljeća otkupljena je srebrnina biskupa Strossmayera, a u isto vrijeme u Akademiju je

pristigao poveći broj komada namještaja, umjetnina i predmeta umjetničkog obrta iz konfiscirane zbirke Ervina Weissa.⁴ Sa slikama namijenjenima Strossmayerovoj galeriji pojedinci poput Zlatka i Joyce Baloković (1972.), Borisa Lubienskog (1983.) i Natalie Gottlieb Matovinović (2013.) Akademiji su darovali i niz predmeta koji danas pripadaju ovoj zbirci.⁵

Za razliku od umjetnina koje su nakon pristizanja u Akademiju u pravilu odmah bile uključene u Strossmayerovu galeriju (ili neku drugu muzejsku jedinicu ovisno o likovnoj vrsti) i nerijetko publicirane, predmeti praktične namjene poslužili su u prvom redu za opremanje protokolarnih i radnih prostora Akademijine palače na Zrinjercu u kojima su zadržani do izmještanja građe nakon potresa 2020. godine. Proces muzealizacije te građe koji je prethodio uspostavi pravne zaštite zbirke 2012. godine nije, međutim, pratila odgovarajuća muzejska obrada predmeta, odnosno izrada muzejske dokumentacije. Inventarna knjiga zbirke priređena 2011. godine obuhvatila je građu koja se u tom trenutku zatekla u palači HAZU, dok su predmeti koji su se nalazili u drugim Akademijinim prostorima u Zagrebu – iako dijele iste značajke i podrijetlo, a potencijalno pripadaju i istim cjelinama – u njoj izostali.⁶ Knjiga sadržava fotografiju (skupine) predmeta, kratak opis, polja s osnovnim podacima o predmetu koja u dobrom dijelu nisu popunjena te preciziranu (danas nebitnu) lokaciju unutar palače, dok je podrijetlo predmeta u zbirci ostalo neodređeno.⁷ Unatoč brojnim manjkavostima, ta je inventarna knjiga temeljni pregled zbirke kojim danas raspolažemo. Nakon dodjele zbirke Umjetnički inventar palače HAZU na upravljanje Strossmayerovoj galeriji započeta je interna revizija

i reinventarizacija zbirke. U sklopu tog procesa važnim se dijelom nameće utvrđivanje podrijetla svakoga pojedinog predmeta, a ovim se radom pozornost skreće na građu primljenu u Akademiju od Komisije za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina (KOMZA-e).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I IZVORI

Unatoč oskudnim podacima o podrijetlu predmeta u zbirci, već slijedom početnog pregleda predmeta i evidentiranja oznaka na njima te provođenjem pripremnih istraživanja arhivske građe postalo je neupitno da je znatan broj predmeta u zbirci – ponajprije komada namještaja – u Akademiju dospio kasnih četrdesetih godina 20. stoljeća preuzimanjem od KOMZA-e.

Kao temeljni izvori koji upućuju na podrijetlo, ali i (pre)raspodjelu niza predmeta oduzetih privatnim vlasnicima nakon Drugoga svjetskog rata – uključujući i predmete iz ove zbirke – izdvajaju se KOMZA-ini zapisnici sačuvani u Hrvatskome državnom arhivu.⁸ Naime, dok zapisnici sastavljeni tijekom KOMZA-inih kampanja popisivanja predložuju odakle neki od predmeta potječe, isti su dokumenti u kasnijoj fazi djelovanja Komisije – pri raspodjeli prikupljenih i tada već u više skladišta pohranjenih predmeta – anotirani šiframa koje upućuju na ustanovu u koju je pojedini predmet bio prenesen: kratica „MUO“ označivala je, primjerice, Muzej za umjetnost i obrt, „PO“ ili „Povj“ Povijesni muzej, „K“ Hrvatsko državno kazalište i sl.⁹ Za predmete koji su predani Akademiji najčešće se kao oznakom koristilo slovom „A“, dok su u nekoliko zapisnika ispisane kratice „Ak.“ ili „Akad.“, odnosno riječ „Akademija“.¹⁰

Iscrpnim pregledom čitavoga arhivskog fonda KOMZA-e izlučeni su popisi s tim anotacijama, a označeni navodi sustavno su analizirani i uspoređeni s drugim pisanim izvorima i fizičkom građom.

Zapisnici u kojima postoje oznake da su predmeti predani Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti (JAZU-u) redovito su na kraju popraćeni napomenom „označeni predmeti predani Jugoslavenskoj akademiji 387/47“ ili parafrazom te formulacije, pozivajući se na broj predmetnog spisa. Predmet pod tim rednim brojem zaveden je u urudžbenom zapisniku KOMZA-e,¹¹ no sam spis je zagubljen. O njemu je sačuvana tek zabilježka iz 1956. godine da je „fascikl pod br. 387/47“ predan u Muzej za umjetnost i obrt, u kojemu se danas ne nalazi.¹²

Okolnosti i kronologiju primopredaje predmeta moguće je ipak u dostatnoj mjeri rekonstruirati ponajprije na temelju arhivske građe (u prijepisima) sačuvane u Arhivu Strossmayerove galerije i u Pismohrani HAZU-a.¹³

PRIMOPREDAJA GRAĐE IZMEĐU KOMZA-E I JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Dana 5. kolovoza 1947. godine Akademija je, pozivajući se na prijašnje odobrenje predsjednika Vlade Narodne Republike Hrvatske, uputila dopis Predsjedništvu Vlade NRH-a od kojega traži „da izvoli izdati naredbu Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, da se predmeti, kako su iskazani u priloženom popisu predadu Akademiji“¹⁴. Taj priloženi popis (ovdje radno imenovan *Popis traženja predmeta*) zapravo je skup od sedam popisa naslov-

- 6 -

SAGOMI I POKUĆTVO

- 1./ Sag /KOMZA 227/45 - 85 a/
- 2./ " " - 88 /
- 3./ " " 45, 87
- 4./ " " 87 o/
- 5./ " /MUO- R.D. -586/
- 6./ " " " 575/
- 7./ " " A.M. 567/
- 8./ " /Marić-Kavkaz/
- 9./ " /MUO - Marić 539/
- 10./ " " " 526/
- 11./ " " " 532/
- 12./ " " " 525/
- 13./ " / " R.D. - 588/
- 14./ " / KOMZA - 76/46/
- 15./ " / KOMZA - Poznanovec/
- 16./ " / MUO - R.D.-572/
- 17./ " / MUO-KLA 391/79/42 ?/
- 18./ Garnitura sastojeda se od divana i 4 naslonjaca /KOMZA 39/45/
- 19./ 6 stolaca /KOMZA 146/45 - 10/
- 20./ 2 naslonjaca i 4 stolice /KOMZA 146/45-56/
- 21./ 1 stol okrugli /KOMZA 146/45 - /9
- 22./ 1 stol okrugli /KOMZA 146/45 - 54/
- 23./ zrcalo /KOMZA 31/45 - 2/
- 24./ škrinja /KOMZA - Stubiški Golubovec 143/45 - 17
- 25./ " " " " " / 15
- 26./ zrcalo /KOMZA 74/46 - ostale u skladištu u Umjetniškom paviljonu/
- 27./ Garnitura sastojeda se od 4 stolice sa tapaciranim naslonima, 4 naslonjaca, 1 sofe i 1 podnoška, /KOMZA - 25/46
- 28./ Sag, /KOMZA - 146/45-Poznanovec/
- 29./ Garnitura biedermeier, /KOMZA 39/45/
- 30./ Sekretar / 4/45 / - 19
- 31./ stakleni luster sa 5 Wendarua /39/45 /
- 32./ 3 stolića sa nerviranje s interzijama /39/45 /
- 33./ stolica tapacirana crna /25/46 /
- 34./ fotelja / 4/45 /
- 35./ stolni sat /39/45/

./.

Slika 1. Sagovi i pokućstvo, Popis traženja predmeta, str. 6-7. Izvor: Arhiv Strossmayerove galerije (ASG), kut. 5, 1948.

- 7 -

- 36./ stolić sa intarsijom /39-45/
 37./ dvije vitrine /39-45/ sign. 25/45.
 38./ trokrilni ormar i otoman /39-45/ U zapisniku br. 357/47 br. 56 = 1
 25/46
- 40./ Garnitura sastojeća se od 7 tapaciranih stolica, 4 naslonjača,
 1 sofe, 1 podnoška, 1 konzolni stol /KOMZA - 25-45/
 41./ Zrcalo sign. MUO 13/734/42
 42./ " sign. KOMZA 39/45.
 43./ 2 naslonjača i 2 stolice, Biedermeier, KOMZA 39/45 spada k br. 38.
 44./ 2 stola Biedermeier 1 crno ulšten i 1 smeđe s intarsijama
 39/45 KOMZA
 Predmete navedene pod br. 1 - 27 i 29 - 44

za akademiju preuzeo 13.VIII.47

Genoa

Figure 1. Carpets and furniture, List of Requested Items, pp. 6-7. Source: Archives of the Strossmayer Gallery (ASG), box 5, 1948.

- 3 -

POKUĆTVO ZA AKADEMIJU

- 1./ Truha /KOMZA: Severin na Kupi/
- 2./ Klupa, /KOMZA 74-46/
- 3./ Kanape /KOMZA 74-46/
- 4./ Ležaljka /KOMZA 74-46-126/
- 5./ stolčić /KOMZA 74-46-120/
- 6./ 3 stolca /KOMZA 74-46-125/
- 7./ ugaoni fotelj /KOMZA 74-46-75/
- 8./ 4 naslonjača /KOMZA 74-46-226, 128, 85, 95/
- 9./ zrcalo /KOMZA 74-46-217 ? /
- 10./ klupa /KOMZA 74-46-94/
- 11./ truha /KOMZA 74-46/
- 12./ Garnitura sastojeća se od klupe, 2 naslonjača i 1 stolca /KOMZA -
1-45-1./
- 13./ Veliki stol za razvući /KOMZA - Dvorac Ristra/
- 14./ truha MUO 863-42 /Istarska ul. Sachs/
- 15./ zrcalo MUO 408/46
- 16./ Naslonjač /KOMZA 74-46-43
- 17./ " " -59/
- 18./ 1 dio zantora /KOMZA 74-46/
- 19./ stol /KOMZA 74-46-39/
- 20./ paravan /KOMZA 74-46
- 21./ truha / /KOMZA 7-45 - 8/
- 22./ Garnitura sastojeća se od divana, 2 fotelja, 2 stolca i 1 stolića
MUO - A. Merić/
- 23./ truha /MUO-R.D./
- 24./ " /MUO-R.D./
- 25./ 2 lusteri od drva /KOMZA 143-46 - oba ostala za sada u skladištu
/KOMZA/
- 26./ truha /MUO- Sachs Šarlota
- 27./ Ugaona vitrina /KOMZA 127-43/
- 28./ Komoda za pisanje /MUO - R.D./
- 29./ 3 stola /KOMZA 74-46 - 44,20,65/.
Završeno s red. brojem 29.
- 30./ Luster od stakla, KOMZA - Zrinjevac

Slika 2. Pokuć[s]tvo za Akademiju, Popis traženja predmeta, str. 8. Izvor: ASG, kut. 5, 1948.

Figure 2. Furniture for the Academy, List of Requested Items, p. 8. Source: ASG, box 5, 1948.

ljenih prema odredištu ili funkciji građe, među kojima su za zbirku relevantna dva popisa – *Sagovi i pokuć[s]tvo* i *Pokuć[s]tvo za Akademiju* (sl. 1 i 2).¹⁵ Prema njima Akademija je zatražila oko 130 pojedinačnih predmeta i, iako dobar dio njih nalazimo u zbirci Umjetnički inventar palače HAZU, same se popise ne može uzeti kao provedeni akt o primopredaji, odnosno preuzimanju predmeta.

Zaprimanju dopisa i popisā u ured KOMZA-e svjedoči bilješka *Napomene uz traženje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu* koju je nekoliko dana poslije sastavila Ivana Vrbanić, a u kojoj ističe i da „čilim naveden pod red. br. 28 na str. 6“ te „truha navedena pod red. br. 26 na str. 8“ trebaju „radi svoje muzejske vrijednosti ostati i nadalje na čuvanje u upotrebu Muzeju za umjetnost i obrt“.¹⁶

Ministarstvo prosvjete na traženje JAZU-a izdalo je 9. kolovoza 1947. godine odluku o dodjeli predmeta o kojoj saznajemo posredno.¹⁷ Desetak dana nakon Akademijina dopisa, odnosno dan nakon što je odluka Ministarstva zaprimljena u KOMZA-u, pristupilo se preuzimanju predmeta. Na nekoliko popisa iz skupa *Popis traženja predmeta*, među ostalim, na onome *Sagovi i pokuć[s]tvo*, stoji datum 13. kolovoza 1947. i napomena da je predmete za Akademiju preuzeo kustos Strossmayerove galerije Zdenko Šenoa.¹⁸ Idući dan sastavljen je drugi dokument – *Zapisnik o primopredaji predmeta* – sačuvan u Arhivu Galerije u prijepisu te u Pismohrani HAZU-a u izvorniku koji su potpisali i pečatili JAZU, Muzej za umjetnost i obrt i KOMZA.¹⁹ Predmeti koji ulaze u okvire ove zbirke popisani su u *Zapisniku* pod 39 rednih brojeva, a većina ih se razaznaje i na *Popisu traženja predmeta*.²⁰ Čini se da je razlog tom ponavljanju bio tadašnji

smještaj predmeta na više lokacija; naime, u *Zapisniku* se izričito navodi da je primopredaja obavljena u „skladištima KOMZE, Basaričekova ul. 24, Harambašićeva ul. / Osnovna škola/“, pa možemo pretpostaviti da su prethodni dan predmeti preuzeti s drugih lokacija, vjerojatno iz središnjeg „skladišta“ u zgradi Muzeja za umjetnost i obrt.²¹ Osim što sadržavaju referencije na KOMZA-ine zapisnike (tzv. signature), ta dva dokumenta nadomještaju izgubljeni spis 387/47 i djelomično razjašnjavaju kronologiju primopredaje građe koja se odvila u svega nekoliko ljetnih dana 1947. godine.

Uz tu, čini se, glavnu epizodu primopredaje između KOMZA-e i JAZU-a predmeti su u Akademiju prispjeli u drugim navratima, mimo navedenih primopredajnih popisa. Kao primjer toga ističu se dijelovi servisa za kavu bečke manufakture označeni brojčanom šifrom „480/47 38“ svojstvenom KOMZA-i (sl. 3). Zapisnik KOMZA-e br. 480/1947 sastavljen je „u spremištu Gradske uprave narodnih dobara na Tržnici [...] 31. oktobra 1947.“, gotovo tri mjeseca nakon razloženog preuzimanja predmeta u Akademiju.²² Pod rednim brojem 38 u tom zapisniku stoji: „Dekoratívni pladanj s prizorima antiknih motíva. Straga marka Biennenkorb i utisnuti Schlagenwald. K tome dvije posudice za šećer i mlijeko, 5 šalica i 6 tanjurića.“²³ Situaciju oko preuzimanja tog servisa usložnjavaju, međutim, različite anotacije na dvama istovjetnim prijepisima, odnosno različite napomene na kraju dokumenta. Na jednom prijepisu stoji anotacija „A“, kvačica i anotacija „MUO“ te na kraju dokumenta napomena „označeni predmeti predani Jug. Akad. br. 387/47“. Na drugom prijepisu stoji samo anotacija „MUO“, dok su brojevi predmeta namijenjenih Akade-

Slika 3. Dijelovi porculanskog servisa za kavu s oznakama KOMZA-e. Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.
Figure 3. Parts of a porcelain coffee set with the Commission's markings. Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

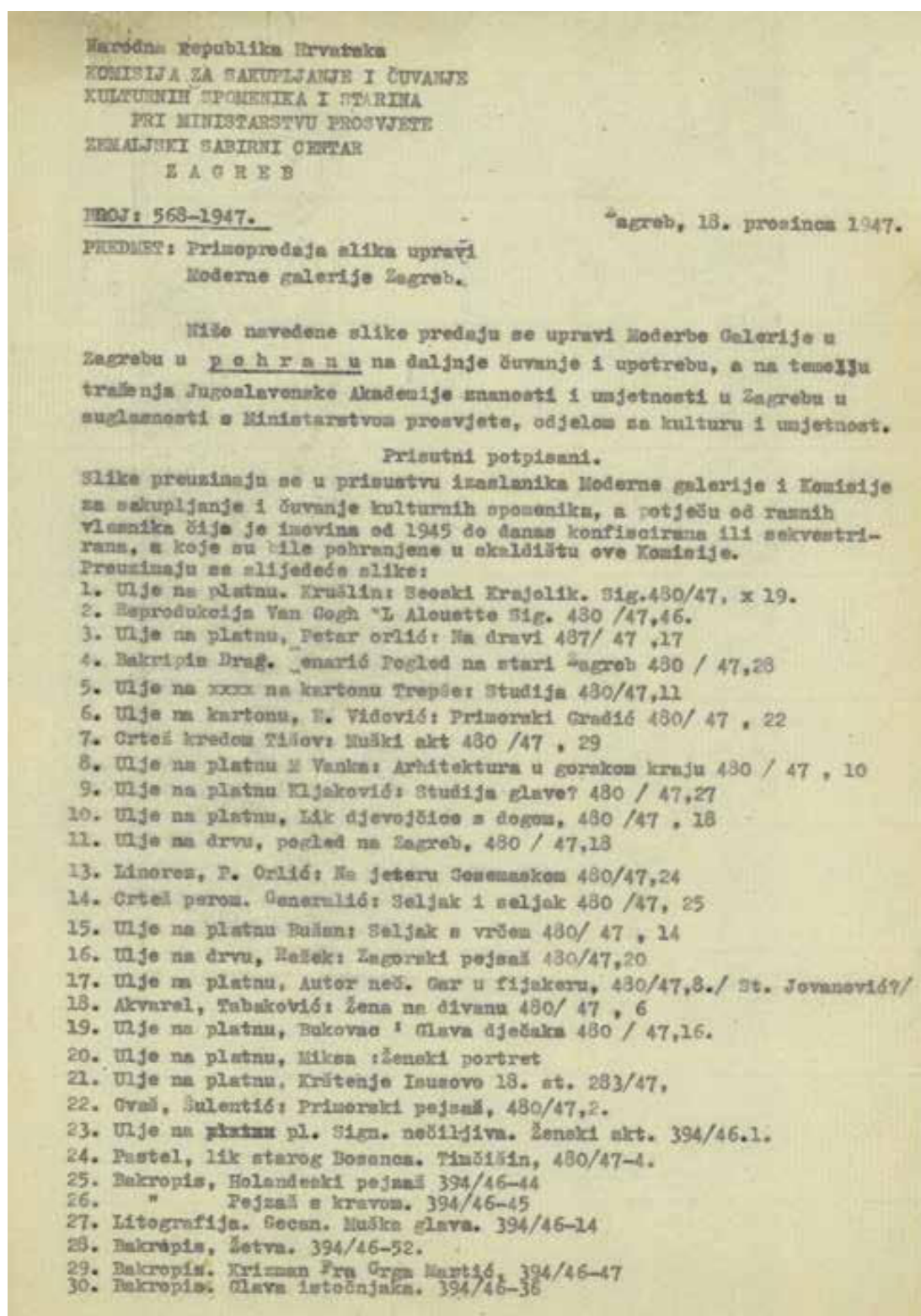
miji (ponajviše slika) zaokruženi crvenom bojom. Na kraju je dokumenta bilješka „okruženi brojevi [crvenom bojom] predani spisom br. 568/47 od 18. XII. 47 Jug. Akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu“.

Za predmet br. 568/47 od 18. prosinca 1947. godine u urudžbenom zapisniku KOMZA-e navodi se „Primopredajni zapisnik (predaja slika Modernoj galeriji)“,²⁴ no sam spis u fondu KOMZA-e u Hrvatskome državnom arhivu nije sačuvan. Dva zapisnika s tim brojem u prijepisu su, međutim, sačuvana u Arhivu Strossmayerove galerije (sl. 4 i 5).²⁵ Dok se u dotičnim popisima doista prepoznaju pojedine slike koje se danas nalaze u Strossmayerovoj galeriji,²⁶ porculanskom servisu za kavu nema ni traga, pa se daje naslutiti kako je u predmetni spis – bilo 387/47 bilo 568/47 – uložen još neki zapisnik koji nije sačuvan ili još uvijek

nije prepoznat u dokumentaciji neke od zagrebačkih (muzejskih) ustanova. Već taj slučaj upućuje na to da dostupni popisi o preuzimanju građe i zapisnici KOMZA-e ne predaju cjelovitu sliku građe primljene u Akademiju, a slični su primjeri i neki drugi predmeti označeni KOMZA-inim oznakama za koje (još) nisu poznati pisani dokumenti.

PODRIJETLO PREDMETA U ZBIRCI UMJETNIČKI INVENTAR PALAČE HAZU

Prema anotacijama u KOMZA-inim zapisnicima građu iz zbirke Umjetnički inventar palače HAZU zasad je moguće pouzdano povezati s desetak lokacija, dok za drugih desetak još predstoje daljnja istraživanja. Uz pokoju ustanovu i skladišta državnih tijela – Gradske uprave narodnih dobara (GUND-a) i Zemaljske

Slika 4. Primopredaja slika upravi Moderne galerije Zagreb, broj 568/47, Zagreb, 18. prosinca 1947., str. 1 od 9. Izvor: ASG, kut. 5, 1948.

Figure 4. Transfer of paintings to the management of the Modern Gallery, Zagreb, number 568/47, Zagreb, December 18, 1947, p. 1 of 9. Source: ASG, box 5, 1948.

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
KOMISIJA ZA SAKUPljanJE I ČUVANJE
KULturnih SPOMENIKA I STARIHA
PRI MINISTARSTVU PROSVJETE
ZEMALJSKI GABINNI CENTAR
ZAGREB
K broju: 568-1947.
Zagreb, 20. siječnja 1948.

- 1./ 358/47 - 14. Slika, ulje na platnu, portret djevojke Sing. M.Trepše
- 2./ 358/47- 15 Slika, ulje na drvu, popraja mladića. Sign. Šulentić
- 3./ K-1-47-21. Akvarel. Pejzaž. Sign. Gerjan
- 4./ K-1-47-27 Akvarel, pejzaž. Sign. Gerjan
- 5./ K-1-47-26 Akvarel, Pejzaž s drvećem Sign. Gerjan
- 6./ K-1-47-25 Litografija, pejzaž s slikarem i guslačem.
- 7./ K 1/47-22 Slika, ulje na platnu, More, Bez signature
- 8./ K 1/47-16 Ugalj na papiru, portret ospeđina u profilu. Sign. Klina
- 9./ K 1/47-14 Akvarel, povorka bijednika u pejzažu, Sing. Z. Gerjan
- 10./ K 1/47-19 Slika, ulje na platnu, pejzaž uz rijeku. Sing. A. Kaerić
- 11./ K 1/47-24 Akvarel, motiv iz grada sa seljankama. Sign. Bauk.
- 12./ K-IV-13/8-45 Litografija "Stari zagreb"
- 13./ K-IV-13/7-45 Akvarel i tuš Sing. Ortene prema uputama M.pl. Prauns
pregera 1943. Dva konjanika u berbi.
- 14./ K-IV-13/45-35 Litografija, portret bana Jelašića, Sign. Eduardt
Kaiser 1850.
- 15./ Bez oznake ? Slika, ulje na platnu, Zamac uz Rijeku, Sisak? Sign. J.
Hrvat.
- 16./ K - IV-13/8-45 Akvarel i tuš dva konjanika u kasu. Ortene kao kod
br. 13.
- 17./ K-IV-13/8-45 Akvarel s tušem, dva konjanika u berbi s kopljem. Kao
br. 13.
- 18./ K-IV-13/8-45 Akvarel s tušem, Berba dvaju konjanika, Kao br. 13.
- 19./ K-IV-13/8-45 Akvarel s tušem, dva konjanika u kasu, Kao br. 13.
- 20./ K-IV-13/8-45 Akvarel s tušem, konjanici u berbi. Kao br. 13.
- 21./ K-IV-13/8-45 Akvarel s tušem, konjanici u berbi. Kao br. 13.
- 22./ K-IV-13/8-45 Akvarel s tušem, konjanik u berbi s pandurem. Kao br.13.
- 23./ K-IV-13/45-22 a Oleografija, prizor gradskog valčara.
- 24./ K-IV-13/44822 b. " prizor uličnih berbi.
- 25./ K-IV-13/6b-45 Kolorirana litografija, dva konjanika u kasu.
- 26./ K-IV-13/6 - 45. Kolorirana litografija, dva oficira na konju.
- 27./ K-IV-13/6 - 45. Kolorirana litografija, dva oficira na konju.
- 28./ K-IV-13/8 a -45. Isto kao br. 27.
- 29./ K-IV-13/45-21 g. Kolorirana litografija, konjanik sa zastavom.
- 30./ K-332/45-7 Orteš olovkom, ruševine sa stablima. Sing. Ruinen in
Černovka 5/IX. 1917.

Slika 5. Primopredajni zapisnik Modernoj galeriji, broj 568/47, Zagreb, 20. siječnja 1948., str. 1 od 3. Izvor: ASG, kut. 5, 1948.

Figure 5. Transfer record to the Modern Gallery, number 568/47, Zagreb, January 20, 1948, p. 1 of 3. Source: ASG, box 5, 1948.

Slika 6. Stolci iz dvoraca a) Poznanovec i b) Bežanec. Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.

Figure 6. Chairs from the castles a) Poznanovec and b) Bežanec. Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

uprave narodnih dobara (ZUND-a) – interijere iz kojih potječu predmeti u zbirci moguće je podijeliti u dvije skupine: dvorci sjeverozapadne Hrvatske i zagrebački građanski domovi.

Ciljanim nastojanjima da se utvrdi koji od predmeta iz zbirke Umjetnički inventar palače HAZU potječu iz dvorca Poznanovec, iz zapisnika KOMZA-e sastavljenoga u srpnju 1945. godine izvedeni su navodi o predmetima za koje anotacije²⁷ upućuju na to da su predani Akademiji te su uspoređeni s podacima u drugim, gore navedenim popisima i s građom u zbirci. Od predmeta iz dvorca, za koje dokumenti navode na to da su predani Akademiji, kao podudarne u zbirci prepoznajemo dva stola te dijelove bidermajerske garniture (četiri naslonjača i dva stolca) koji dizajnom odgovaraju produkciji bečkog

proizvođača namještaja Josefa Ulricha Danhausera oko 1820. godine.²⁸ Ni na jednom od tih komada ne pronalazi se oznaka KOMZA-e, no uočeni su tragovi popravaka i adaptacija koje su potencijalno mogle biti uzrok gubitku ili nehotičnom prikrivanju oznaka pa – unatoč izostanku KOMZA-ine oznake – zaključujemo da su vjerojatno istovjetni predmetima izmještenima iz dvorca Poznanovec.

Obrnuta je situacija sa stolcem (sl. 6a) koji je označen KOMZA-inom oznakom (sl. 7a) iako u zapisniku iz dvorca ne postoji anotacija koja upućuje na predaju tog predmeta Akademiji.²⁹ Dotični stolac u inventarnoj je knjizi zbirke zaveden kao dio skupine triju stolaca, no oblikovanjem je podudaran samo s jednim iz te skupine.³⁰ Treći stolac (sl. 6b) doista je sličan, no već drukčija kompozicija „arkadica“ u naslonu

Slika 7. Oznake KOMZA-e na stolcima iz dvoraca a) Poznanovec i b) Bežanec. Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.

Figure 7. The Commission's markings on chairs from the castles a) Poznanovec and b) Bežanec. Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

jasno upućuje na pripadnost drugoj garnituri, što potvrđuje i oznaka KOMZA-e (sl. 7b) koja se poziva na dvorac Bežanec.³¹ Osim tih dvaju plemićkih dvoraca, zasad su u zbirci identificirani predmeti koji potječu iz dvoraca u Velikom Bukovcu, Severinu na Kupi te iz Opeke u Vinici, a redovito su označeni KOMZA-inim oznakama. Od predmeta koji su se nekada nalazili u interijerima zagrebačkih građanskih obitelji i koji su odraz (visoke) kulture stanovanja u predratnom Zagrebu najviše pojedinačnih komada namještaja povezuje se s dvjema lokacijama: stanom Dore Kauders-Kostrenčić i vilom Vrbanić. Stan Dore Kauders-Kostrenčić u Jurjevskoj ulici članovi KOMZA-e obišli su u listopadu 1945. godine, a u zapisniku su uz slike, skulpture, bakroreze i porculanske figure pod tri redna broja popisali skupine namještaja.³² Nekoliko mjeseci poslije GUND donosi odluku o predaji predmeta „na upravo i čuvanje“ Komisiji,

a na tom dokumentu nalazimo i naknadne anotacije prema kojima je Akademiji predano (crvenom bojom podcrtanih) sedam stolaca, garnitura od crnog drva te pojedini dijelovi garniture od smeđeg drva (staklena vitrina i konzolni stolić).³³ Dok se u zbirci prepoznaje skupina sedam stolaca podudarnih opisanima – od svjetlosmeđeg drva i jednostavnoga baroknog oblika – pa se za njih može smatrati vjerojatnim da potječu iz tog interijera,³⁴ dijelovi dviju salonskih garnitura mnogo su složenije pitanje.

Pomutnju oko primljene građe u prvom redu unosi međusobna nepodudarnost triju dokumenata (zapisnika KOMZA-e, *Popisa traženja predmeta* i *Zapisnika o primopredaji predmeta*) – kada ih sravnimo, očito je da sva tri popisa ne mogu biti točna! Čini se, naime, da je tijekom prepisivanja popisa, odnosno preuzimanja građe, došlo do kontaminacije, razdvajanja i pogrešnog povezivanja elemenata

Slika 8. Komadi namještaja u velikom salonu palače HAZU: stol iz dvorca Poznanovec (?), dio garniture za sjedenje iz stana Dore Kauders-Kostrenčić (sofa, dva naslonjača i dva stolca) te dva stolca (od sedam) iz stana Dore Kauders-Kostrenčić. Fotografirao Goran Kos, 2020.

Figure 8. Furniture pieces in the big salon of the Academy Palace: table from Poznanovec Castle (?), part of a furniture set from Dora Kauders-Kostrenčić's apartment (sofa, two armchairs, and two chairs) and two chairs (out of seven) from Dora Kauders-Kostrenčić's apartment. Photographed by Goran Kos, 2020.

tih garnitura: primjerice, vitrina koja se u KOMZA-inu zapisniku vodi kao dio garniture od smeđeg drva na drugim je dvama popisima navedena izolirano od ostatka garniture za sjedenje, dok je sedam stolaca koje KOMZA navodi kao zasebnu skupinu pripojeno u *Popisu traženja predmeta* jednoj od garnitura.

Budući da je na poledini sofe iz garniture za sjedenje koja se sastoji od još četiri stolca i dva naslonjača crvenom kredom ispisano „Kostr[enčić]“ (sl. 8 i 9), neupitno je da je riječ o jednoj od tih garnitura za sjedenje, onoj od smeđeg drva s „plastičnim ukrasima“. U zbirci se k tomu

nalaze staklena vitrina (sl. 10), tabure i konzolni stolić čiji su dekorativni motivi izvedeni jednako kao i „plastični ukrasi“ na komadima namještaja za sjedenje. Zbog te bliskosti oblikovanja – ali još više zbog podudarnosti s jedinstvenom skupinom elemenata neke garniture koji se ne ponavljaju ni na jednom od zapisnika KOMZA-e uz anotacije Akademije – može se zaključiti da te razdvojene komade namještaja treba smatrati dijelovima cjeline i izjednačiti ih s gotovo potpunom „garniturom od smeđeg drva s plastičnim ukrasima“ preuzetom iz stana Dore Kauders-Kostrenčić.

Slika 9. Bilješka Kostr[enčić] na leđima sofe (sa slike 8) iz stana Dore Kauders-Kostrenčić. Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.

Figure 9. Note Kostr[enčić] on the back of the sofa (from Figure 8) from Dora Kauders-Kostrenčić's apartment. Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

Predmete iz vile Vrbanić članovi Komisije popisali su u dva navrata, u srpnju i prosincu 1945. godine, a zanimljivim se ističe to što je sama građevina kao prva stavka navedena na KOMZA-inu popisu: „Villa sagrađena po nacrtima arh. Viktora Kovačića 1911.g. Interieur je velikim dijelom još i danas onakav, kako ga je arhitekt zamislio i izveo.“³⁵

Primopredaju Akademiji impliciraju anotacije uz devet brojeva kojima je na dva KOMZA-ina popisa zabilježeno dvadesetak fizičkih predmeta, dok u zbirci možemo identificirati još nekoliko predmeta uz koje anotacije izostaju.³⁶ Podrijetlo nekoliko predmeta iz vile (garniture za sjedenje, lusteri i aplika), doduše, dosta neodređeno, na temelju iskaza Ivane Vrbanić nedavno je u monografiji o vili usputno spomenula Nina Gazivoda.³⁷

Već zahvaljujući detaljnim opisima pojedinih predmeta, u zbirci je iz te vile moguće identificirati nekoliko predmeta,

primjerice kaminski sat i sofú.³⁸ Na poledini uzglavlja sofe k tomu se uz pečat KOMZA-e nalazi okrugla naljepnica s koje su podatci posve izbljedjeli (ako su uopće bili ikada ispisani), a takav način označivanja – spoj pečata i naljepnice – nalazimo na većem broju predmeta kojima je KOMZA u nekom trenutku rukovala. Pozivanje na KOMZA-ine zapisnike u kasnijem *Popisu traženja predmeta* i *Zapisniku o primopredaji predmeta* tzv. signaturama posebno je korisno kada su navodi upotpunjeni dodatnim podacima. Za „zidno zrcalo u smeđem drvenom okviru s pozlaćenim Eierstab-om“, kako je zabilježeno u zapisniku KOMZA-e, u *Zapisniku o primopredaji predmeta* dodan je podatak da je „staklo [to jest ogledalo] u dva dijela“, a već ta sitna dopuna uvelike je olakšala njegovo identificiranje u zbirci.³⁹ Osim tih pisanih i materijalnih tragova, vrijedan izvor o prijašnjem smještaju namještaja i opreme interijera vile Vrbanić

jesu nekoliko fotografija snimljenih prije raznošenja građe, od kojih su dvije već 1927. godine objavljene u publikaciji *Arhitekt Viktor Kovačić: Mapa-monografija*.⁴⁰ Na fotografiji blagovaonice (sl. 11) prepoznaju se gore spomenuti kaminski sat (lijevo) i ogledalo čije je „staklo u dva dijela“ (u pozadini).⁴¹ Fotografija naknadno dograđenoga glazbenog salona vile Vrbanić (sl. 12) bilježi nekoliko komada namještaja: dva od tri stolića koji se „mogu jedan umetnuti u drugi“ te garnituru od „masivnog rezbarenog drva“ (sl. 13).⁴² Budući da je za garnituru u pisanim izvorima navedeno da je „presvučena zelenom tkaninom“ što ne odgovara sadašnjem stanju, ta fotografija bitan je dokaz podrijetla garniture, posebice jer se na sofi i naslonjačima ne pronalaze oznake KOMZA-e. Konačno, posebice vrijedan primjer podudaranja izvora, ali i materijalno svjedočanstvo kontinuiteta oduzimanja i raspačavanja privatne imovine u različitim režimima predstavlja salonska garnitura u stilu Luja XVI. iz vile Ehrlich-Marić (danas Hrvatski muzej arhitekture HAZU). Krajnje neobećavajući navod u *Popisu traženja predmeta*, na temelju kojega je bilo posve neizgledno da će garnituru biti moguće identificirati („Garnitura sastojeća se od divana, 2 fotelja, 2 stolca i 1 stolića MUO – A. Marić“), nakon pronalaska niza međusobno dopunjujućih dokaza postao je jedan od primjera najjasnijeg podrijetla.⁴³ Garnituru gotovo serijske proizvodnje prepoznaje se na jednoj iz serije fotografija interijera vile Ehrlich-Marić koje je kasnih dvadesetih godina prošlog stoljeća snimio Hugo Donegany (sl. 14), a koje su prepoznate kao vrijedan izvor za uspostavu provenijencije umjetnina i uvid u zbirku Artura Marića.⁴⁴ Kako je opsežna zbirka umjetnina, starina i namještaja iz vile Ar-

Slika 10. Vitrina iz stana Dore Kauders-Kostrenčić, dio garniture (sa slike 8). Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.

Figure 10. Display cabinet from Dora Kauders-Kostrenčić's apartment, part of the furniture set (from Figure 8). Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

tura Marića ubrzo nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske prebačena u tadašnji Hrvatski državni muzej za umjetnost i obrt, za tu zbirku ne postoji KOMZA-in zapisnik. U Arhivu Muzeja za umjetnost i obrt sačuvan je, međutim, popis predmeta „izabranih za zbirke Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu kao dar gđe Mire Miliwojević rođ. Marić“ sastavljen 25. travnja 1941. godine, koji je obuhvatio 575 rednih

Slika 11. Blagovaonica vile Vrbančić, prije 1927. Izvor: Edo Šen, Arhitekt Viktor Kovačić: Mapa-monografija (Zagreb: vlast. naklada, 1927), tabl. XVII.

Figure 11. Dining room of the Vrbančić villa, before 1927. Source: Edo Šen, Arhitekt Viktor Kovačić: Mapa-monografija (Zagreb: self-published, 1927), tabl. XVII.

Slika 12. Glazbeni salon vile Vrbančić, oko 1930. Izvor: Muzej za umjetnost i obrt, inv. oznaka MUO 52006.

Figure 12. Music salon of the Vrbančić villa, around 1930. Source: Museum of Arts and Crafts, inv. no. MUO 52006.

Slika 13. Garnitura za sjedenje iz glazbenog salona vile Vrbanić. Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.
Figure 13. Seating set from the music salon of the Vrbanić villa. Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

Slika 14. Hugo Donegany, vila Ehrlich-Marić, južni salon (prizemlje), oko 1928. Izvor: Fototeka Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU.

Figure 14. Hugo Donegany, the Ehrlich-Marić villa, southern salon (ground floor), around 1928. Source: Photo Archive of the Croatian Museum of Architecture, Croatian Academy of Sciences and Arts.

Slika 15. Brojčana oznaka na donjoj strani mramorne ploče stola salonske garniture iz južnog salona vile Ehrlich-Marić. Fotografirao Ivan Ferenčak, 2024.

Figure 15. Numerical marking on the underside of the marble tabletop of the salon seating set from the southern salon of the Ehrlich-Marić villa. Photographed by Ivan Ferenčak, 2024.

brojeva.⁴⁵ Pod rednim brojem 573 na tom popisu navedeno je: „Salonska garnitura Luj 16. presvučena žutim damastom. Sastoji se od stola s mramornom pločom, kanapeja i 2 fotelja i dvije stolice, te jednom vitrinom. Sve 7 komada.“⁴⁶ Konačno, brojčana oznaka (MUO 573/6) ispisana s donje strane mramorne ploče stola (sl. 15) nedvojbeno potvrđuje da je upravo garnitura iz vile Ehrlich-Marić istovjetna onoj koja je najkasnije od 1952. (sl. 16) pa sve do potresa 2020. godine bila smještena u tzv. velikom salonu Akademijine palače.

ZAKLJUČAK

Opsežna građa nastala djelovanjem Komisije za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina tijekom druge polovice četrdesetih godina 20. stoljeća pokazala se – osobito u proteklih nekoliko godina pojačanih istraživanja – kao još naveliko neiscrpljeno vrelo podataka o provenijenciji umjetnina, starina i dru-

Slika 16. Salonska garnitura iz južnog salona vile Ehrlich-Marić u velikom salonu palače Akademije, prije 1952. Izvor: Marko Kostrenčić, ur., Ljetopis JAZU za godine 1949–1950: knjiga 56 (Zagreb: JAZU, 1952), s. p.

Figure 16. Salon furniture set from the southern salon of the Ehrlich-Marić villa in the big salon of the Academy Palace, before 1952. Source: Marko Kostrenčić, ed., Ljetopis JAZU za godine 1949–1950: knjiga 56 (Zagreb: JAZU, 1952), s. p.

gih kulturno-povijesnih predmeta danas raspoređenih u zagrebačkim muzejskim zbirkama. Polazeći od tih dokumenata, ponajprije izdvajanjem anotiranih navoda u zapisnicima o preuzetoj građi, postavljeni su temelji za usmjerena istraživanja podrijetla predmeta (i) iz zbirke Umjetnički inventar palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Analiza arhivske građe provedena usporedno s evidentiranjem i tumačenjem oznaka na predmetima dovela je do novih saznanja o podrijetlu brojnih predmeta u zbirci, a takvim obuhvatnim pristupom na ovdje predstavljenim primjerima predočeno je da zapisnici KOMZE-e sami po sebi, iako je riječ o prvorazrednim izvorima, nisu

uvijek dostatni za utvrđivanje prijašnjih vlasnika.

U konkretnom slučaju zbirke Umjetnički inventar palače HAZU dosadašnjim je istraživanjem utvrđeno da više desetaka pojedinačnih predmeta potječe iz desetak zagrebačkih građanskih interijera te nekoliko dvoraca sjeverozapadne Hrvatske. Tek nakon što se provede revizija cjelokupne zbirke i dovrši njezina reinventarizacija bit će moguće s manje ili više sigurnosti izraziti koliko je predmeta u Akademiju prispjelo djelovanjem Komisije, koji su to predmeti i iz kojih interijera potječu. Konačno, budući da je riječ o zbirci koja još uvijek nema potpunu ni zadovoljavajuće izrađenu primarnu muzejsku dokumentaciju, ovakvo istraživanje provenijencije svakoga pojedinog predmeta ne predstavlja samo znanstveno-istraživački rad, već je i nužan postupak stručne obrade zbirke koji će u konačnici dovesti ne samo do podataka o podrijetlu predmeta već i do obuhvatnijeg poznavanja (povijesti) čitave zbirke.

BILJEŠKE

* Rad je financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2020-02-1356 *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama (ZagArtColl_ProResearch)*. Prethodna inačica rada naslovljena *Građa u zbirci Umjetnički inventar palače HAZU primljena od KOMZA-e* predstavljena je na znanstveno-stručnom skupu *Pilot-projekta utvrđivanja podrijetla muzejske građe oduzete tijekom i nakon Drugog svjetskog rata – rezultati prve godine istraživanja* (Zagreb, 23. travnja 2024.).

¹ Arhiv Strossmayerove galerije (dalje: ASG), „Predmet: Zbirka ‘Umjetnički inventar Palače HAZU’ – [odluka o dodjeli na upravljanje Strossmayerovoj galeriji]“, Zagreb, 5. prosinca 2023.

² ASG, „Rješenje [Ministarstva kulture RH kojim se utvrđuje svojstvo kulturnog dobra]“, Zagreb, 26. siječnja 2012.

³ Usp. Vladimir Maleković, ur., *Historicizam u Hrvatskoj*, 2. sv. (Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2000), 671–672 (kat. br. 674); Indira Šamec Flaschar i Ivana Gržina, „Sjat će ti ime za velike čine“ (Zagreb: HAZU, 2020), <https://sgallery.hazu.hr/izlozba/svecanost-otvorenja-1884/dru-gi-dan-svecanosti/> (pristupljeno 30. kolovoza 2024.).

⁴ Usp. Marko Kostrenčić, ur., *Ljetopis JAZU za godine 1949–1950: knjiga 56* (Zagreb: JAZU, 1952), 162; Iva Pasini Tržec, „Slike starih majstora iz zbirke Ervina i Branke Weiss u Strossmayerovoj galeriji u Zagrebu“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 43 (2019): 237.

⁵ Usp. Pavao Rudan, ur., *Ljetopis HAZU za godinu 2013.: knjiga 117* (Zagreb: HAZU, 2014), 301, 570; Ivan Ferenčak, *Zbirka Zlate Lubienski u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti* (Zagreb: HAZU, 2020); Borivoj Popovčak, *Zlatko i Joyce Baloković: donatori Strossmayerove galerije starih majstora* (Zagreb: HAZU, 2020), 110–111, 124–125.

⁶ ASG, *Umjetnički inventar palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* – inventarna knjiga, Zagreb, 2011. [dalje: ASG, inventarna knjiga zbirke Umjetnički inventar palače HAZU]. U sklopu prijašnjih revizija Akademijine imovine evidentirani su predmeti u svim Akademijinim zagrebačkim nekretninama, pa su i takvi popisi vrijedan izvor za istraživanje. Usp. ASG, [„Izveštaj Mladena Filjaka i Sanje Cvetnić o popisivanju umjetničkih i vrijednih predmeta u vlasništvu HAZU“], Zagreb, 9. veljače 1996.

⁷ Sporadično se javljaju podatci koji upućuju na podrijetlo predmeta, po svoj prilici prepisani iz popisa sastavljenoga 1996. godine (bilj. 6), no njihovo značenje ni u jednom slučaju nije protumačeno.

⁸ HR-HDA-2117 = Hrvatski državni arhiv, Komisija za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina.

⁹ Iva Pasini Tržec, „Osnutak, organizacijski ustroj i djelovanje Komisije za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina“, *Peristil* 62 (2019): 126–132.

¹⁰ HR-HDA-2117-2-7, „Zapisnik sastavljen u stanu Josipovac 15 /biv. vila Fröhlich odnosno Kvaternik“, 6. lipnja 1945. [KOMZA 7/45]; HR-

HDA-2117-2-262, „Zapisnik sastavljen u dvorcu Opeka /Vinica/“, 18. travnja 1946. [KOMZA 75/46]; HR-HDA-2117-2-1200, „Zapisnik sastavljen dne 19. X. 1948. u dvorcu Bosiljevo“, 19. listopada 1948. [KOMZA 536/48].

¹¹ HR-HDA-2117-1-3, „Urudžbeni zapisnik spisa“, 1947.

¹² HR-HDA-2117-2-791, [„Zabilježka o predaji fascikla br. 387/47 MUO“], Zagreb, 11. travnja 1956. U Muzeju za umjetnost i obrt nalaze se prijepisi tek triju popisa o preuzimanju građe iz ljeta 1947. i proljeća 1948. godine. Zahvaljujem kolegici Antoniji Dejanović iz MUO-a na informaciji.

¹³ Građa iz Arhiva Strossmayerove galerije za to razdoblje digitalizirana je u sklopu projekta *ZagArtColl_ProResearch*.

¹⁴ ASG, kut. 5, 1948, „JAZU Predsjedništvu Vlade N.R. Hrvatske“, Zagreb, 5. kolovoza 1947.

¹⁵ Ostali su popisi naslovljeni: *Za [Strossmayerovu] galeriju JAZU u Zagrebu*, *Za Modernu galeriju*, *Za Grafičku zbirku*, *Za unutarnju dekoraciju pojedinih prostora* i *Za Zbirku kopija*.

¹⁶ ASG, kut. 5, 1948, „Napomene uz traženje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu“, Zagreb, 8. kolovoza 1947.

¹⁷ Odluka Ministarstva prosvjete o dodjeli predmeta JAZU-u je izgubljena; u urudžbenom zapisniku KOMZA-inih spisa navodi se njezino zaprimanje, a u *Zapisniku o primopredaji predmeta* (bilj. 19) o njoj stoji: „[...] na temelju odluke Ministra prosvjete br. 48566 od 9. kolovoza 1947., izdanoj u vezi sa traženjem uprave Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti br. 634/47 od 5. kolovoza 1947.“

¹⁸ Na prijepisu popisa *Pokuć[s]tvo za Akademiju* koji se nalazi u Muzeju za umjetnost i obrt (bilj. 12) anotacije upućuju na to da je predmete koje je „Predala: Vrbanić Ivana“ već 17. srpnja 1947. godine „Primio: Radauš“.

¹⁹ ASG, kut. 5, 1948 / Pismohrana HAZU, 1947, 500-1462, „Zapisnik o primopredaji predmeta“, Zagreb, 14. kolovoza 1947.

²⁰ Osim predmeta iz zbirke, *Zapisnik* dokumentira i primopredaju slika, ikona i skulptura od kojih su neke dio zbirnog fonda Strossmayerove galerije.

²¹ ASG, kut. 5, 1948, „Zapisnik o primopredaji predmeta“, Zagreb, 14. kolovoza 1947.

²² HR-HDA-2117-2-861, „Zapisnik sastavljen u spremištu Gradske uprave narodnih dobara na Tržnici“, 31. listopada 1947. [KOMZA 480/47].

²³ Isto.

²⁴ HR-HDA-2117-1-3, „Urudžbeni zapisnik spisa“, 1947.

²⁵ ASG, kut. 5, 1948, „Primopredaja slika upravi Moderne galerije Zagreb“, Zagreb, 18. prosinca 1947.; ASG, kut. 5, 1948, „Primopredajni zapisnik Modernoj galeriji“, Zagreb, 20. siječnja 1948.

²⁶ Usp. Iva Pasini Tržec, „O slici *Krštenje vladara* iz Strossmayerove galerije starih majstora“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 44, br. 1 (2020): 47–49.

²⁷ Anotacije su naznačene uz predmete pod red. br. 8, 9, 10, 54, 56 i 146; preko slova „A“ uz red. br. 143 ispisano je MUO (?). HR-HDA-2117-2-117, „Zapisnik sastavljen na državnom dobru ‘Poznanovec’ bivše vlasništvo Nikole i Grete Ritter“, 22. srpnja 1945. [KOMZA 146/45].

²⁸ ASG, inventarna knjiga zbirke Umjetnički inventar palače HAZU, red. br. 152, 193, 206.

²⁹ Pod rednim brojem 57, koji je isписan na KOMZA-inoj oznaci (sl. 7a), u zapisniku KOMZA-e stoji: „Garnitura koja se sastoji od četiri stolaca i jedne klupe, od smeđeg drva, vrijeme: početak 19. stoljeća /presvlaka gotovo posve uništena/“; uz navod je ispisana oznaka PO (tj. Povijesni muzej), a crvenom su bojicom podvučene riječi „jedne klupe“. HR-HDA-2117-2-117, „Zapisnik sastavljen na državnom dobru ‘Poznanovec’ bivše vlasništvo Nikole i Grete Ritter“, 22. srpnja 1945. [KOMZA 146/45].

³⁰ ASG, inventarna knjiga zbirke Umjetnički inventar palače HAZU, red. br. 23.

³¹ Pod rednim brojem 4, koji je isписan na KOMZA-inoj oznaci (sl. 7b), u zapisniku KOMZA-e izvorno je popisan glasovir, no taj je upis prekršten i uz njega zapisana uputnica na napomenu na kraju zapisnika gdje je rukom dopisano: „Br. 4 Namjesto glasovira, koji je novije marke i dosta oštećen uzima se 1 kanape smeđe ulašten iz druge pol. 18 st. presvučen brokatom, ukrašenom cvjetićima. Vel. 156 x 95 x 57 cm.“ U nastavku je druga napomena koja se odnosi na, također prekršten, izvorni upis pod rednim brojem 5: „Br. 5 Mjesto vitrine, koja je suvremeni tvornički rad uzimaju

se 4 stolca, smeđe ulaštena, presvučena. Konac 18 st.“ HR-HDA-2117-2-125, „Zapisnik sastavljen dne 31. srpnja 1945. u dvorcu Bežanec“, 31. srpnja 1945. [KOMZA 154/45]. O (raspodijeljenim) umjetninama iz dvorca Bežanec vidi: Bartol Fabijanić, „Slike u Strossmayerovoj galeriji starih majstora iz nekoliko međuratnih plemićkih zbirki kontinentalne Hrvatske“, *Peristil* 64 (2021): 116–118.

³² Zapisnik nosi broj istovjetan onomu sastavljenom u stanu Nikole Kostrenčića (KOMZA 4/45), no prema kasnijem dokumentu uloženom u spis i taj se zapisnik vodio pod KOMZA-inim brojem 25/46. HR-HDA-2117-2-240, „Zapisnik sastavljen u stanu Dore Kauders“, 27. listopada 1945. [KOMZA 25/46].

³³ HR-HDA-2117-2-240, „Odluka – Predmet: Odprema kulturno umjetničkih predmeta iz Jurevske 28a“, 5. siječnja 1946. [KOMZA 25/46].

³⁴ ASG, inventarna knjiga zbirke Umjetnički inventar palače HAZU, red. br. 147.

³⁵ HR-HDA-2117-2-38, „Zapisnik sastavljen u stanu Mire Vrbanić“, 9. srpnja 1945. [KOMZA 39/45]; HR-HDA-2117-2-38, „Zapisnik sastavljen u stanu Mire Vrbanić“, 10. prosinca 1945. [KOMZA 39/45].

³⁶ Osim uz predmete iz zbirke anotacija „A“ stoji još uz sliku pod rednim brojem 20. Isto.

³⁷ Usp. Nina Gazivoda, *Vila Vrbanić arhitekta Viktora Kovačića: Das englische Haus*, 2 sv. (Zagreb: UPI-2M, 2023), 195 (bilj. 23).

³⁸ U zapisniku KOMZA-e sat je popisao pod rednim brojem 2: „Sat stajajući na postamentu drvenom sa aplikama od pozlaćene bronce: antikni svirači. Kućica sata počiva na četiri noge, koje pri dnu svršavaju u obliku voluta. Spojene su međusobno s po dvije prečke i ukrašene aplikama vinove loze. Kućica sata u okruglom sploštenom ormariću. Brojčanik s arapskim brojkama, u sredini na pozlaćenom dnu dvije muške figure /aplike/, koje klavirskom udaraju o zvono, kad izbijaju satovi. Na vrhu kućice na malom postamentu orao raširenih krila. Njihalo: aplikacija Fortune s rogom obilja. Rad u klasicističkom duhu. Vis. 57 cm, šir. 43 cm, dub. 17,5 cm.“ Sofa se nalazi pod rednim brojem

33: „Sofa od smeđeg drva. Noge, međusobno spojene prečkama, svršavaju volutama, na kojima su intarzirana četiri lista od svijetlijeg drva. Naslon ukrašen sasvim jednostavnim intarzijama od svijetlo smeđeg drva. Prevlaka novija, a sofa iz sredine 19. st. Vis. 100 cm, dulj. 164 cm, dub. 72 cm.“ HR-HDA-2117-2-38, „Zapisnik sastavljen u stanu Mire Vrbanić“, 9. srpnja 1945. [KOMZA 39/45]. Usp. ASG, inventarna knjiga zbirke Umjetnički inventar palače HAZU, red. br. 21, 121.

³⁹ HR-HDA-2117-2-38, „Zapisnik sastavljen u stanu Mire Vrbanić“, 10. prosinca 1945. [KOMZA 39/45]; ASG, kut. 5, 1948, „Zapisnik o primopredaji predmeta“, Zagreb, 14. kolovoza 1947. Usp. ASG, inventarna knjiga zbirke Umjetnički inventar palače HAZU, red. br. 157.

⁴⁰ Usp. Edo Šen, *Arhitekt Viktor Kovačić: Mapa-monografija* (Zagreb: vlast. naklada, 1927), tabl. XVII–XVIII.

⁴¹ Luster i zidna aplika na fotografiji po svojoj su prilici isti koji se danas nalaze u zbirci, no zbog trenutnog smještaja u posebno izrađenim „sanducima“ kao obliku zaštite predmeta tijekom izmještanja građe pri obnovi Akademijine palače nije bilo moguće ostvariti uvid u te fizičke predmete.

⁴² Isto kao prethodna bilješka.

⁴³ ASG, kut. 5, 1948, „Pokuć[s]tvo za Akademiju“, [„Popis traženja predmeta“], [Zagreb, kolovoz 1947.].

⁴⁴ Usp. Iva Pasini Tržec, „O sudbini pet privatnih zbirki zagrebačkih židovskih obitelji za vrijeme i nakon sloma Nezavisne Države Hrvatske“, *Peristil* 64 (2021): 100.

⁴⁵ Arhiv MUO, br. 214-1941, „Popis umjetničkih i kulturno-historijskih predmeta u vili pok. dra. Artura Marića na Josipovcu, izabranih za zbirke Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu kao dar gđe. Mire Milivojević rođ. Marić“, Zagreb, 25. travnja 1941.

⁴⁶ Uz navod je rukom dopisana bilješka „Vitrina ostavljena u vili“. Isto.

**THE ARTISTIC INVENTORY
OF THE ACADEMY'S PALACE
– THE CURRENT STATE OF
PROVENANCE RESEARCH OF
ITEMS RECEIVED FROM THE
COMMISSION FOR GATHERING
AND PROTECTION OF
CULTURAL MONUMENTS AND
ANTIQUITIES**

The Artistic Inventory of the Academy's Palace was registered as an independent museum collection in 2012, with the beginnings of its acquisition dating back to the early days of the Academy in the mid-19th century. A significant number of items in the collection, primarily pieces of furniture, were transferred to the Academy in the late 1940s through the Commission for Gathering and Protection of Cultural Monuments and Antiquities (KOMZA). Research into the provenance of the items in the collection is conducted through comparative examination of the objects and archival

research, with records created by the Commission standing out as particularly valuable.

Since data regarding the provenance of the items in the collection, as well as the growth of the entire collection, is scarce, the paper begins by explaining the circumstances under which the Academy received objects from the Commission in August 1947. In reconstructing the transfer of materials, it is also emphasized that this was not the only occasion on which items from the Commission were brought to the Academy.

Through selected examples of items acquired from several locations – castles in northwest Croatia and homes of Zagreb's bourgeois families – the paper discusses methods and challenges in identifying materials in cases where written sources are lacking or unclear, or where item markings are missing. The importance of photographic sources is especially emphasized. Finally, through the example of a furniture set transferred in 1941 to the Museum of Arts and Crafts and later to the Academy, the paper highlights the continuity of the confiscation and redistribution of private property across different regimes.